

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:
Jane Johnson
THE SALT ROAD

Copyright © 2010 Jane Johnson
Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-579-2

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

DŽEJN DŽONSON

*Duhovi
divljine*

Prevela Ljiljana Petrović-Vesković

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

*Ovo je mrtva zemlja
Ovo je zemlja kaktusa
Ovde se kamena obličja
Ka nebu dižu i zavet primaju
Od okopnele šake pokojnika...*

T. S. ELIOT, ŠUPLJI LJUDI

So je duša pustinje.

POSLOVICA NARODA SAHRAVI

*Zar jedan narod mora da nestane da bismo
saznali za njegovo postojanje?*

MANO DAJAK (1949–1995),
BORAC ZA SLOBODU I PREGOVARAČ

1.

Kad sam bila mala, imala sam vlgvam u dvorištu iza kuće: kružni komad tankog žutog pamuka prebačen preko stuba od bambusa i kočićima pričvršćen za travnjak. Kad god bi se moji roditelji posvađali, odlazila sam tamo. Ležala bih na stomaku, prstima pritiskajući uši i netremično zureći u crvene životinjske obrise naslikane na blistavoj ukrasnoj borduri, sve dok oni ne bi počeli da poskakuju i trče i dok mi se ne bi učinilo da više nisam bila u vrtu već da sam stajala na nekoj nepreglednoj ravnici, noseći kožnu tuniku sa resama i ptičje perje zataknuo u kosu, poput indijanskih ratnika iz filmova koje sam gledala svakog subotnjeg prepodneva u bioskopu koji se nalazio malo dalje niz put.

Čak i u tom nežnom dobu lepše sam se osećala u svom malom šatoru nego u roditeljskoj kući. Taj šator je predstavljao moju teritoriju. Bio je jednako velik kao i moja mašta, koja je bila beskrajna. Nasuprot tome, gregorijanska kuća u kojoj sam odrasla, uprkos svojoj grandioznosti i prostranosti, delovala mi je skućeno i zagušljivo. Ona je bila pretrpana *stvarima* i ogorćenjem mojih roditelja. I moj otac i moja majka bili su arheolozi. Oboje su bili zaljubljeni u prošlost tako da su svoj život provodili među kutijama punim požutelog papira i prastarih prašnjavih predmeta, među krhkim trošnim ljušturama izgubljenih civilizacija. Nikada nisam shvatila zašto su uopšte odlučili da me imaju. Čak i da su dobili neku neverovatno tihiu bebu, neko starmalo i besprekorno vaspitano dete, ono bi moralo da naruši tu veštačku,

gotovo muzejsku mirnoću kojom su se okružili. Moji roditelji su u toj kući živeli potpuno odvojeno od ostalog sveta, u mehuru u kome su čestice prašine plutale poput lažnih snežnih pahulja u staklenoj božičnoj kugli. Nipošto nisam bila dete koje se uklapalo u takav način života. Oduvek sam bila divlje stvorenje, bučno i haotično i neukrotivo. Više sam volela da se prepuštam dečaćkim nestašlucima nego da se zabavljam igrama koje su bile tipične za većinu devojčica. Naravno, imala sam lutke, ali su mi one najčešće služile zato da im odrubljujem glavu i da im skidam skalp, ili da ih pokopam negde u dvorištu i potom potpuno zaboravim na njih. Uopšte me nije zanimalo da pravim pomodarsku odeću za minijaturne ružičaste manekenke sa plastičnim insektoidnim telima i blistavom kosom kojima su ostale devojčice bile tako opsednute. Nisam bila zainteresovana čak ni za vlastitu odeću. Daleko više sam volela da pravim pračke i projekte od blata i da jurcam sa dečacima sve dok me slabine ne bi zbolele od istovremenog smeha i žiganja, da sa svojim drugarima pravim skrovišta i da polugola trčkaram unaokolo, čak i usred zime.

„Divljakušo mala!“ jetko bi procedila moja majka, prekorno me pljesnuvši po zadnjici. „Za ime božje, Izabela, zašto nešto ne obučeš?“ Izgovarala je te reči sa najvećom strogošću koju je mogla da prenese svojim uštogljenim francuskim naglaskom, kao da je smatrala da će korišćenjem punog oblika mog starinskog imena u mene uspeti da ulije malo civilizovanog ponašanja. Ali ta tehnika nikada nije palila.

Drugari su me zvali Izi, što je odgovaralo mojoj haotičnoj prirodi, tako bučnoj i užurbanoj da je predstavljala pravo iskušenje za sve oko mene.

U bašti iza naše kuće moji drugari i ja smo se igrali kauboja i Indijanaca, Zulu ratnika, kralja Artura i Robina Huda, naoružani zamišljenim lukovima i strelama i štapovima od bambusa ukradenim iz parcele sa povrćem koje smo koristili kao mačeve i koplja. Kada smo se igrali Robina Huda, uvek sam insistirala da budem neki od šervudskih veseljaka, pa čak i Šerif od Notingama – bilo šta, samo ne Ledi Marijana. U svim verzijama legende na koje sam do tada nabasala uloga Ledi Marijane se svodila isključivo na to da bude zatočena i/ili izbavljena, što mi nije delovalo naročito privlačno. Uopšte mi se nije dopadala pomisao da izigravam ucveljenu zatočenicu. Želela sam da se rvem i da se bijem motkama, kao što je dolikovalo jednoj divljačnoj maloj muškarači. Sve

to se dešavalo krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina, pre nego što je borba za ženska prava transformisala Ledi Marijanu, Gvinevu, Arven i ostale pomirljive heroine iz drevnih legendi u prodorne i temperamentne žene od akcije. Osim toga, u poređenju sa bledim i lepuškastim devojkicama iz mog okruženja, bila sam previše ružna da bi mi zapala uloga heroine. Ali, uopšte nisam marila za to. Štaviše, bilo mi je drago što sam bila ružna. Imala sam gustu crnu kosu, prljavu kožu, grumenčice zemlje ispod noktiju i žuljeve na stopalima i taj imidž mi je savršeno odgovarao. Kako sam samo vrištala kada bi me majka odvušla na kupanje i kada bi me napala *rajt* antiseptičnim sapunom ili pokušala da razmrši moju raščupanu kosu. Ako bi se u našoj kući u to vreme zatekli gosti, što se povremeno dešavalo, majka bi ih non-šalantno upozorila: „Ne obraćajte pažnju na urlike. To je naša Izabela. Užasno mrzi da pere kosu.“

Neko ko me je upoznao u to doba nikada ne bi mogao da pretpostavi u kakvu ću ženu izrasti tri decenije kasnije.

Onog dana kada sam otišla do advokatske kancelarije kako bih preuzela pismo koje mi je otac ostavio u svom testamentu nosila sam klasičan *armani* kostim i *prada* potpetice. Moja neukrotiva kosa je bila podšišana i oblikovana u urednu bob frizuru koja je dopirala do ramena. Na licu sam imala diskretnu i ekspertski nanesenu šminku. Blato ispod noktiju je bilo zamenjeno praktičnim četvrtastim francuskim manikirom. Bio je to krajnje ironičan obrt. Sada sam u javnosti nastupala u stilu koji bi moja majka zdušno podržala da je još živa. Čak je i meni samoj, nakon što sam prevalila taj dug i mukotrpan put od prljave male huliganke koja sam nekada bila do besprekorno doterane poslovne žene u koju sam se pretvorila, bilo teško da izmirim ta dva aspekta svoje ličnosti.

Pismo koje mi je advokat uručio bilo je kratko i zagonetno, što je bilo sasvim primereno jer je moj otac bio nizak i zagonetan muškarac. U pismu je stajalo:

Draga moja Izabela,
Znam da sam te strašno razočarao, i kao otac i kao čovek. Uopšte ne tražim da mi oprostiš, pa čak ni da me razumeš. Ono što

sam učinio bilo je pogrešno: znao sam to onda, baš kao što znam i sada. Jedna loša odluka neminovno vodi ka sledećoj lošoj odluci, stvarajući lančanu reakciju koja se završava čistom katastrofom. Iza te katastrofe počiva priča koju treba ispričati, ali nije na meni da to učinim. To je priča koju ćeš morati sama da sklopiš jer ona pripada tebi, tako da ne želim da je tumačim u tvoje ime niti da je upropastim kao što sam upropastio sve ostalo. Zbog toga ti ostavljam kuću: i još nešto pored toga. Na tavanu ćeš pronaći kutiju na kojoj je napisano tvoje ime. U toj kutiji se nalaze svojevrstne „smernice“ za tvoj život. Znam da si oduvek osećala da se nalaziš u izvesnom raskoraku sa svetom u kome si se obrela i da ja snosim bar polovinu krivice za takvo stanje stvari, ali si dosada možda uspela da se izboriš sa tim. Ako je zaista tako, onda zaboravi na ovo pismo. Uopšte nemoj da otvaraš kutiju. Prodaj kuću i sve što se nalazi u njoj. Ne budi usnule zveri.

Nastavi dalje sa mirom, Izabela, i sa mojom ljubavlju, koliko god malo ona vredela.

Entoni Treslav-Foset

Pročitala sam to pismo u advokatskoj kancelariji u Holbornu, na deset minuta žustrog hoda od kancelarije u kojoj sam radila kao dobro plaćeni računovođa u poreskom odseku, praćena radoznalim pogledima advokata i njegovog zapisničara. U koverti sam takođe pronašla svežanj kućnih ključeva na dotrajalom kožnom privesku.

„Da li je sve u redu?“ upitao je advokat vedrim tonom. Bilo je pomalo čudno postaviti takvo pitanje nekome ko je upravo izgubio oca, mada dotični advokat verovatno nije znao da oca nisam videla punih trideset godina, bar ne licem u lice.

Toliko sam drhtala da sam jedva uspela da dođem do reči. „Da, hvala vam“, promucala sam, nezgrapno ćušnuvši pismo i ključeve u svoju tašnu. Prikupivši poslednje atome odlučnosti, uputila sam mu osmeh koji je bio tako blistav da bi zaslepio čak i samu slepu Pravdu.

Advokat uopšte nije pokušao da prikrije da je bio razočaran što mu nisam otkrila sadržaj pisma. Tada mi je pružio fasciklu sa dokumentima i počeo veoma brzo da govori.

Dok je pričao želela sam samo jedno: da što pre izjurim napolje. Morala sam da izađem na sunčevu svetlost. Morala sam ponovo da budem pod vedrim nebom. Imala sam stravičan osećaj da zidovi kancelarije, sa policama prepunim knjiga i masivnim vitrinama sa pravnom dokumentacijom, počinju da zbijaju obruč oko mene. Termini kao što su „potvrda punovažnosti“ i „zamrznuti računi“ i „zakonski proces“ svom silinom su se obrušavali na mene, kao izluđujuće zujanje mušica u zadnjem delu lobanje. Pre nego što je advokat dovršio svoje izlaganje mahnitno sam otvorila vrata, izašla u hodnik i potrčala niza stepenište.

Kada nas je otac napustio, imala sam četrnaest godina. Uopšte nisam plakala. Nisam prolila nijednu suzu. Njegovo odsustvo je u meni podstaklo lavinu zbrkanih emocija. Mrzela sam ga i prezirala što je pobegao i ostavio nas da se same probijamo kroz život. Ali sam, uprkos tome, povremeno patila od munjevitih žacaja tugovanja za ocem kakav je on ponekad umeo da bude, istovremeno osećajući olakšanje što više nije tu. Nakon njegovog odlaska život je postao lakši, mada hladniji i siromašniji. Moja majka nije ispoljavala tugu zbog njegovog odlaska, mada ju je sigurno osećala. Ona nije otvoreno pokazivala svoje emocije, zbog čega nikad nisam mogla da je shvatim. Ona je za mene, do poslednjeg dana svog života, ostala čista misterija. Ja sam daleko više podsećala na oca, koji je imao vulkanski temperament i naprasitu narav. Za razliku od nas dvoje, majka je bila savršena Ledena Kraljica, hladna i učtiva, zainteresovana samo za lice koje je čovek okretao prema svetu. Kada se upustila u avanturu roditeljstva, sebi je stavila u zadatak da nadzire moje napredovanje u školi, moj izgled, moje manire. Smatrala je vulgarnim otvoreno ispoljavanje osećanja, tako da su moji izlivi radosti i besa sigurno predstavljali strašno razočaranje za nju. Prema meni se ophodila na način koji bi se mogao opisati kao mešavina hladnog nestrpljenja i potisnute ozlojeđenosti, večno mi namećući svoje ispravke i ograničenja, kao da sam bila ušpalireno stablo kruške koje je neprestano moralo potkresivati kako bi se razvijalo na doličan način. Dugo godina sam živela u ubeđenju da su sve majke bile takve.

Međutim, jednog dana kada sam se vratila iz škole, u kući sam osetila drugačiju atmosferu, neki težak preteći naboj, kao da je unutra

vrebala električna oluja. Zatekla sam majku kako sedi u polutama, iza navučenih zavesa. „Jesi li dobro?“ upitala sam, naprasno prestravljena pomišlju da sam bila nadomak toga da izgubim i drugog roditelja.

Povukla sam zavese u stranu i oštra popodnevna svetlost preplavila je sobu, izbrisavši crte sa njenog lica i pretvorivši ga u belu spljoštenu *kabuki* masku, u neko strano i uznemiravajuće prisustvo. Ta bezlična žena se nakratko zagledala u mene kao da je pred njom potpuni tuđinac. A tada je konačno prozborila: „Nas dvoje smo se divno slagali dok ti nisi kročila u naš život. Još kad sam te prvi put uzela u naručje, znala sam da ćeš sve upropastiti.“ Nakratko je začutala. „Čovek može da nasluti takve stvari. Rekla sam mu da ne želim decu, ali on je morao da istera po svome.“ Kada me je prostrelila svojim tamnim očima, bila sam užasnuta nemom zlobom koja je izbijala iz njih.

Usledila je duga mučna tišina, u kojoj sam čula samo divlje otkucaje vlastitog srca. Majka se tada osmehnula kao da se ništa nije desilo i počela da priča o rododendronima koji su rasli u našem vrtu.

Sutradan je nastavila da se ponaša u uobičajenom maniru. Prekorno je zacoktala jezikom zbog moje neuredne uniforme (zaspala sam u njoj, zbog čega je delovala zgužvano i aljkavo) i pokušala da me natera da je skinem kako bi mogla da je ispegla, ali sam po kratkom postupku šmugnula kroz vrata. Od tog dana živela sam kao da hodam po površini zamrznutog jezera, prestravljena pomišlju da bi taj krhki prividni oslonac mogao svakog časa da popusti i da me povuče u mutne dubine koje sam nazirala ispod ledene kore. Naravno, niko sa strane nije znao koliko je čudan i zategnut bio naš odnos: *ko* je to mogao da primeti i *šta* se uopšte moglo reći o tome? Napuštena od oca, i prestravljena užasavajućom prazninom koju sam nazirala u duši svoje majke, shvatila sam da sam bila prepuštena samoj sebi. I zato sam, kako su godine odmicale, svojski nastojala da postanem što nezavisnija, ne samo u finansijskom već u svakom mogućem smislu, da sebe izolujem od potrebe i želje i bola i da oko sebe stvorim zaštitni mehur koji niko neće moći da probije.

Ali sam te večeri, kada sam za kuhinjskim stolom ponovo pročitala očevo pismo, shvatila da je taj mehur bio na rubu rasprsnuća.

Zaboravi na ovo pismo. Uopšte nemoj da otvaraš kutiju. Prodaj kuću i sve što se nalazi u njoj. Ne budi usnule zveri...

Da li je na ovom svetu ikada bilo napisano pismo koje je nekoga stavilo na takve muke? Na šta je moj otac mislio kada je pomenuo „usnule zveri“? Ta fraza je počela da me proganja poput košmara, istovremeno me ispunjavajući nekim tajanstvenim, duboko ukorenjenim uzbudjenjem. Život mi je predugo bio ukalupljen i otupeo, ali sam osetila da je na pomolu neka krupna promena.

Kada sam narednog jutra otišla u teretanu, punih sat vremena sam trčala i cupkala i skakala i dizala tegove, svesno se trudeći da se što više izmorim. Potom sam se istuširala, obukla *šanel* kostim i stigla u kancelariju tačno u deset do devet, kao što sam činila svakog radnog dana. Tamo sam uključila kompjuter, prelistala svoj rokovnik i napravila spisak dnevnih zadataka, određujući termin za svaki od njih i rangirajući ih po prioritetu.

Sebi sam još odavno stavila u zadatak da osiguram sve aspekte svog života, a kao što je Bendžamin Frenklin svojevremeno rekao, u ovom životu ništa nije sigurno izuzev smrti i poreza. Pošto nisam bila oduševljena pomišlju da se bavim pogrebničkim biznisom, opredelila sam se za ovo drugo. Nakon što sam se zaposlila kao poreski savetnik u jednoj dobrostojećoj kompaniji, moj život je počeo da se odvija po glatkom ustaljenom šablonu. Gotovo svakog dana napuštala sam kancelariju u pola sedam, spuštala se do metroa i hvatala voz koji će me prebaciti do kuće. Tamo bih spremila jednostavan obrok i provela večer čitajući neku knjigu i gledajući vesti na TV-u pre nego što bih se negde oko jedanaest potpuno sama sručila u krevet. Povremeno sam odlazila do grada da se nađem sa nekom prijateljicom ili sa nekim strancem. Ponekad sam odlazila do zatvorenog alpinističkog zida u Vestveju ili Kaslu, gde sam se pentrala kao demon: bio je to jedini ustupak prema onoj staroj izgubljenoj Izi koja je ostala zatočena negde duboko u meni. Život mi se godinama odvijao po tom nepromenljivom obrascu.

Prekinula sam sve sponne sa onom devojčicom koja sam nekada bila. Sve sponne izuzev prijateljstva sa Iv.

Iv sam upoznala kada sam imala trinaest godina, u vreme kada se ona sa svojim ocem doselila u naš kraj. Iv je bila sve ono što ja nikada nisam mogla da budem. Bila je lepa, zabavna i prefinjenija od ostalih

adolescenata iz mog društva koji su u to vreme bušili uši zihernadlami i pokušavali da uhvate poslednji voz za okasnelu pankersku revoluciju. Iv je nosila autentične *vestvud* pantalone sa lancima i pocepane majice koje su bile volšebno vešto vezane oko struka. Zahvaljujući takvim detaljima i kosi koja je bila žuta poput maslačka, izgledala je kao pljunuta Debi Hari. Svi su voleli Iv, ali je ona iz nekog razloga baš mene odabrala za svoju prijateljicu. I zato sam se tog prvog subotnjeg jutra nakon što mi je advokat uručio očevo eksplozivno oprostajno pismo upravo njoj obratila za pomoć.

„Svrati do mene“, rekla sam. „Treba mi moralna podrška.“

Sa druge strane telefonske veze začula sam zvonak odjek njenog smeha. „Plušim se da si se obratila na pogrešnu adresu! Za pola sata dolazim kod tebe da ti pružim krajnje nemoralnu podršku. Tako će biti mnogo zabavnije.“

Iv je nešto ranije zajedno sa mnom prisustvovala sahrani, gde je plakala sve dok joj oči nisu postale podbule i zakrvavljene, dok je moje lice tokom čitavog obreda ostalo nepomično kao kamen. Ljudi koji nas nisu poznavali sigurno su mislili da je ona Antonijeva ćerka. „Tvoj tata je bio tako fin čovek“, rekla je Iv tog subotnjeg jutra, zamišljeno okrećući šolju sa kafom. „Sećaš se kada mi je Tim Fleming onako bezočno slomio srce?“

To se desilo u vreme kada smo imale trinaest godina. Tim Fleming je bio četiri godine stariji i imao je dugu kosu, drzak osmeh i kožnu jaknu. Devojke koje su izlazile sa njim su naprosto tražile nevolju, a to je bilo upravo ono što je Iv želela i što je na kraju i dobila. „Ko bi to mogao da zaboravi?“ rekla sam, raširivši usne u osmeh.

„Tvoj otac me je prostrelio onim pogledom... znaš već.“ Iv je nherila glavu i začkiljila na jedno oko, oponašajući onaj upitni, blago podrugljivi izraz na licu mog oca koji je u njenoj interpretaciji, uprkos apsurdnoj iskarikiranosti, delovao neobično verno. „Znaš, prava je šteta da tako lepa devojka poput tebe traći vreme na takvog *bilmeza*“, rekao je. Kada sam čula kako izgovara tu reč onim neverovatno uglađenim akcentom, morala sam da prasnem u smeh. Kada sam sledeći put nabasala na Tima, rekla sam mu upravo to, sećaš se? Neću više da traćim vreme na bilmeza poput tebe!“

Dobro sam se sećala tog dana. Tim Fleming je, zajedno sa svojim ortacima, te subote visio ispred lokala u kome su se prodavali *kebabi*. Iv se ustremila pravo ka njemu i očitala mu zasluženu bukvicu dok joj se plava kosa vijorila u vazduhu poput barjaka. Izgledala je tako zanosno i prkosno da sam bila ponosna na nju. Pa ipak, njene uspomene na mog oca se najčešće nisu poklapale sa onim što je ostalo urezano u mom sećanju.

Iv je dvaput zaredom pročitala poruku iz testamenta, a tada se zamišljeno namrštila. „Uvrnuto“, konačno je izustila, vrativši mi pismo. „Znači, ostavio ti je neku kutiju na tavanu? Misliš da ćeš unutra zateći sparušeni leš svoje majke? Ko zna, možda uopšte nije umrla u Francuskoj“, dodala je, napravivši gotsku grimasu. Krejon ispod levog oka bio joj je razmazan, što me umalo nije nateralo da ispružim ruku i obrišem tu nedoličnu mrlju – ne iz nekog lezbijskog poriva već iz puke želje da joj lice izgleda urednije.

„Hej, samo se zezam! Naravno da se vratila u Francusku!“

Čim sam se upisala na univerzitet, moja majka je, kao da se time otarasila poslednje trunke odgovornosti prema meni, prodala svoj deo kuće mom ocu za neku astronomsku cifru (sve do tada uopšte nisam znala da su njih dvoje ostali u kontaktu) i preselila se u Francusku. Tamo sam je dvaput posetila pre nego što je umrla. Oba puta je bila distancirana i ućtiva kao da smo bile samo slučajne poznanice. Oba puta sam mogla da nazrem tamne senke koje su plutale ispod njene staložene fasade i znala sam da će te senke, ako izrone na površinu, pokazati svoje čudovišne zube i svoju rušilačku moć. Nakon toga sam, verovatno na obostrano olakšanje, odlučila da joj više ne dolazim u posetu.

Iv mi je utešno spustila ruku na mišicu. „Kako se osećaš povodom svega toga?“

„Pojma nemam.“ To je bila istina.

„Ma hajde, Iz! To sam samo ja, emocionalna olupina po imenu Iv. Sa mnom ne moraš da budeš tako stegnuta.“

„Da budem iskrena, bila sam pomalo šokirana kada sam čula da je mrtav. Kad sam ga poslednji put videla na TV-u, izgledao je prilično krepko. U svakom slučaju, novac od prodaje kuće dobro će mi doći.“

Iv je na trenutak delovala zaprepašćeno, ali se brže-bolje pribrala i razvukla usne u utešan usiljen osmeh, kao da je razgovarala sa

trogodišnjim detetom koje je nehotično (ili možda namerno) zgazilo žabu. „Verovatno si još uvek otupela od šoka. Neki ljudi mogu odmah da pojme punu težinu smrti, a drugima je potrebno više vremena. Bol će doći kasnije.“

„Pravo da ti kažem, Iv, čisto sumnjam da ću osetiti bol. On je nestao iz mog života kada sam imala četrnaest godina. To prokletu pismo predstavlja njegov prvi i jedini pokušaj da stupi u kontakt sa mnom. Kako bi se ti osećala da imaš oca koji ti je uradio tako nešto? Bez obzira na njegovo bogatstvo.“

Moj otac je možda okončao život kao bogat čovek, ali ga svakako nije tako započeo. Arheologija ne spada u onu vrstu delatnosti koje čoveku omogućavaju da zgrne velike pare. On je gajio istinsku strast prema antičkoj prošlosti, što ga je navelo da odbaci moderan svet kao krajnje neprihvatljivu opciju, što nije bio naročito iznenađujući stav za mladića koji je odrastao u godinama neposredno nakon Drugog svet-skog rata, zasut pričama o užasima i monstroznostima koje su izbile na površinu nakon oslobođenja. Kada je tokom pedesetih godina na jednom iskopavanju u Egiptu upoznao svoju majku, u džepu je imao jedva toliko para da plati jedan obrok. Ona je, sa druge strane, poticala iz francuske aristokratske porodice u čijem se posedu nalazila raskošna kuća u pariskom prvom *arondismanu* i mali *chateau** u Lotu. Zajedno su putovali po svetu, od jednog do drugog arheološkog nalazišta. Posetili su iskopani zigurat u Dur Untašu i nakratko se pridružili Kelsovoj ekspediciji u Betelu. Videli su kako u Jerihonu ispod zemlje izranjaju neolitske lobanje sa misterioznim gipsanim licima i zajedno se divili ružičastom gradu Petri. Videli su Imhotepovu stepenastu piramidu i grad mrtvih u Sahari. Šetali su među ruševinama rimskog Volubilisa i posetili drevnu prestonicu Hogara u Abalesi. Njih dvoje su, kao što su voleli da kažu, bili akademski nomadi u večnoj potrazi za znanjem. A tada sam se ja umešala i stavila tačku na njihove uzbuđljive pohode.

Moj otac se zaposlio kao istraživač baš u vreme kada je televizija, kao novi medijum, krenula u osvajanje sveta. Uskoro je svaka porodica u Britaniji počela da zasniva svoj večernji život oko televizijskog prijemnika. Nedugo nakon toga je usledio srećan obrt u njegovoj karijeri.

* *Chateau* (fr.), dvorac, zamak, vlastelinska vila. (Prim. prev.)

Moj otac je uleteo kao zamena za voditelja koji je otišao na bolovanje, što mu je omogućilo da dobije svoju prvu jednočasovnu emisiju. Dobro se snašao u tom poslu. Zahvaljujući svom blago starinskom, akademskom nastupu, odmah je stekao naklonost publike. Bio je nenametljivo lep, što mu je omogućilo da privuče pažnju oba pola. Žene su ga sa uživanjem posmatrale, a muškarci su ga rado slušali. Dok je govorio o svojim omiljenim temama, odisao je gotovo zaraznim entuzijazmom. Postao je Dejvid Atenboro u svetu arheologije. Imao je talenat da istoriju učini zabavnom, a Britanci su oduvek bili zaljubljeni u istoriju – čijem su oblikovanju, po vlastitom uverenju, uveliko doprineli. Na ekranu je zračio neodoljivom srdačnošću i oduševljenjem što je sa televizijskim auditorijumom mogao da podeli svoju najdublju strast. Sećam se kako je jednom prilikom sablaznuo kustosa Britanskog muzeja kada je usred emisije isprobao kacigu otkrivenu u Saton Huu koja mu se zaglavila na temenu. Drevni ljudi su bili sitniji nego mi, promrmljao je, jedva uspevši da skine kacigu koja je njegovu tamnu kosu pretvorila u gnezdo štrčćih pramenova. Ljudi su ga voleli zbog takvih gafova. To mu je pomagalo da u očima publike deluje kao običan i pristupačan čovek i da tematiku svojih emisija učini prijemčivom za širok auditorijum. Bilo mi je strašno čudno da posmatram kako moj otac šeta i govori na TV ekranu čak i toliko godina nakon što je nestao iz naših života, kao da se apsolutno ništa nije desilo. Najgore od svega bilo je to što nikad nisam mogla da pretpostavim gde i kada će ponovo iskočiti. On je postao javna institucija, nešto kao nacionalno blago. Bilo je relativno lako izbegavati programe o istoriji i arheologiji, ali ako bih odlučila da pogledam reportažu o nekoj akciji za prikupljanje humanitarne pomoći za stanovnike neke zabačene provincije u Africi, on bi naprasno izronio na ekranu, klizeći prstima kroz svoju divlju razbarušenu kosu i strasno moleći gledaoce da pomognu svojim prilogom.

„Hajde“, rekla je Iv, skočivši na noge i zgrabivši svoju tašnu. „Idemo do kuće.“ Kada je primetila moju grimasu brzo je dodala, „Trebalo da napravimo procenu pre nego što oglasiš da je kuća na prodaju. Znaš već, da osmislimo instrukcije za agente, da vidimo šta treba raščistiti... takve stvari. To ćeš pre ili kasnije morati da obaviš, pa je najbolje da previše ne odugovlačimo kad sam već ovde. Ako se dobro sećam, tražila si moralnu podršku?“

Zagledala sam se preko njenog ramena ka pokislom dvorištu u kome su se dve mačke odmeravale obazrivo pogledima. Jedna je stajala na zidu, a druga na vrhu šupe, sa ušima priljubljenim uz lobanju. Prugasti macan koji je stajao na zidu je izgledao kao da se priprema za skok. Brzo sam prišla prozoru i lupnula po staklu. Obe životinje su se okrenule i zapiljile se u mene pretećim žutim očima. Mačka na krovu šupe se uspravila i istegla prvo zadnje, a potom i prednje noge, a onda je vešto skočila na zemlju. Prugasti macan je ravnodušno počeo da liže šape. *Ljudi. Šta su oni znali?*

Tada sam se naprasno setila mačka koga smo čuvali dok sam bila mala. Zvali smo ga Maks, što je bilo skraćeno od Doktor Maksimus ibn Arabi. Bila je to gipka zverčica sa ogromnim ušima i glatkim crvenkastosmeđim krznom nalik krznu afričke lisice koja se obično izležavala u mom bazenu sa peskom na dnu bašte, čkiljeći na suncu kao da se obrela u nekoj sićušnoj a opet beskrajnoj pustinji. Kada sam imala osam godina, upitala sam oca zašto naš mačak ima tako čudno ime. Mačke mojih drugara su imale obična opisna imena kao što su Gara ili Flekica ili Čarapica. „Čak ni to nije njegovo pravo ime“, objasnio je moj otac svečanom tonom, kao da mi je otkrivao jednu od najduže čuvanih svetskih tajni. „Niti je to običan mačak. Ovaj mačak predstavlja reinkarnaciju jednog drevnog učenjaka, tako da njegovo puno ime glasi Abu abd Alah Muhamed ibn Ali ibn Muhamed ibn al Arabi al Hatimi al Tatai, zbog čega ga skraćeno zovemo Maks.“ Naravno, čak ni tako iscrpno objašnjenje nije uspelo naročito da me prosvetli, ali sam nakon toga, kad god bi se Maks zagledao u mene, imala osećaj da me njegove oči posmatraju kroz veo mudrosti sticane tokom neprojenih vekova. Neko drugo dete bi se možda osećalo neprijatno u prisustvu tako tajanstvenog stvora, ali sam ja bila opčinjena tom spoznajom. Ležala bih u vrtu sa Maksom, priljubljujući svoj nos uz njegov i pokušavajući da ustanovim da li je njegova mudrost mogla da premosti međurasni jaz koji je zjapio između nas. Još odavno sam zaboravila na tog mačka, kao i na osećaj magije i nade i mogućnosti koji je on pobuđivao u duši deteta koje sam nekada bila.

Tog dana, kada sam se nakon toliko godina ponovo setila Maksa, shvatila sam da sam postala sasvim drugačija osoba u odnosu na onu naivnu i nepodozrivu osmogodišnjakinju. A opet, možda njena senka